

14. 9. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Formální náležitosti sňatečního obřadu a jejich vliv na platnost manželství

Uzavření manželství je jedním z nejdůležitějších životních událostí v životě každého z nás. I z toho důvodu jsou snoubenci běžně před uzavřením manželství kromě výběru vhodného protějšku velmi pozorní i při činění jednotlivých formálních úkonů, které samotnému vyřčením kladné odpovědi na otázku oddávající osoby předcházejí. I pokud však snoubenci učiní vše, co je nutné, nemusí to být zárukou, že výsledkem jejich snahy bude platné manželství, které vyvolá statusové a s ním spojené následky. K pochybení vedoucím i ke zdánlivému manželství totiž může dojít ze strany matričního úřadu, a to aniž by manželé, resp. osoby uzavřevší zdánlivé manželství, měly tušení.

Tento článek bude věnován vzájemné provázanosti a podmíněnosti soukromoprávních a veřejnoprávních požadavků na platnost uzavřeného manželství. Pro ilustraci jednotlivých problematických oblastí bude sloužit praktický příklad sňatečního obřadu, při kterém došlo ze strany matričního úřadu i oddávající osoby k několika pochybením, které veškeré zúčastněné osoby, zejména pak samotné snoubence, následně uvedly do nejistoty, zda manželství skutečně vzniklo, nevzniklo, či zda se jedná o manželství neplatné.

Jednoho letního dne zajišťoval matrikář Matričního úřadu Horní Lhota občanský sňateční obřad ve správním obvodu obce Dolní Lhota. Vzhledem k tomu, že ani jeden ze snoubenců nebyl občanem obce Dolní Lhota, avšak starosta Dolní Lhoty byl jejich blízkým přítelem, bylo mezi snoubenci, matrikářem, starostou Dolní Lhoty a starostou Horní Lhoty dohodnuto, že projev a neformální část obřadu provede starosta Dolní Lhoty a starosta Horní Lhoty bude spolu s matrikářem přítomen celému sňatečnímu obřadu, řádně provede formální část obřadu a následně podepíše protokol o uzavření manželství.

Při přípravě protokolu o uzavření manželství však došlo k chybě, neboť matrikář Matričního úřadu Horní Lhoty namísto formálně oddávajícího starosty Horní Lhoty uvedl jméno starosty Dolní Lhoty, který se ke svému jménu následně i omylem podepsal. Této chyby si v dané chvíli nikdo nevšiml, a tak byl osobám uzavřevším manželství, nejisto, zda platné, neplatné či zdánlivé, vystaven i oddací list, který byl následně v jejich dobré víře v platně uzavřené manželství podkladem i pro vyřízení nových osobních dokladů a dalších dokumentů.

S ohledem na uvedená pochybení při vyhotovení a následném podepisování protokolu o uzavření manželství je nyní nejisté, zda svobodně projevovaná vůle snoubenců (svobodných, plnoletých, plně svéprávných a nepřibuzných) na sňatečním obřadu (jehož formální část je stížena touto vadou) je i za předpokladu splnění dalších nutných náležitostí dostatečnou pro vznik platného manželství, nebo zda se jedná o manželství neplatné či zdánlivé.

Manželství platné a neplatné

Legální definice manželství je uvedena v ustanovení § 655 zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**OZ**“ či „**občanský zákoník**“), dle kterého: „*Manželství je trvalý svazek muže a ženy vzniklý způsobem, který stanoví tento zákon. Hlavním účelem manželství je založení rodiny, řádná výchova dětí a vzájemná podpora a pomoc.*“. Manželství je

právním vztahem, který má povahu právního stavu, což znamená, že již s jeho vznikem, trváním i zánikem je spojena, často existenčně, řada dalších významných právních vztahů [např. společná majetková práva, včetně spoluvlastnictví, a povinnosti, určování otcovství, sukcese v případě smrti (dědění či přechod jiných majetkových práv) atd.].^[1]

Co do formy sňatku zná občanský zákoník sňatek občanský a církevní. Pro sňatek občanský, který v řešeném případě proběhl, platí dle ustanovení § 657 odst. 1 občanského zákoníku, že: „*Projevili snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, **osobně před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek.***“. Sňateční obřad je veřejný, slavnostní a činěn v přítomnosti dvou svědků (§ 656 odst. 2 OZ), přičemž však náležitost slavnostnosti sňatečního obřadu a nutná přítomnost dvou svědků jsou vnímány spíše jako tradiční a formální institut, který nemá přímý vliv na platnost či neplatnost jednání. Sňateční obřad se v případě občanského sňatku uskutečňuje na místě, které k tomu určí orgán veřejné moci provádějící sňateční obřad; přihlíží při tom vůli snoubenců (§ 663 odst. 1 OZ). Výslovně je tedy stanoveno, že vůle snoubenců (zvláštní přání, pokud jde o vhodné místo obřadu) má být pro úřad relevantním zřetelem.

Co do způsobu vzniku manželství je zcela podstatný projev vůle snoubenců, tj. muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství. Projev musí být svobodným, plně souhlasným a musí z něho být zřejmé, že snoubenci do daného manželství vstupují (§ 656 odst. 1 OZ). **Manželství se uzavírá tak, že osoba jednající za orgán veřejné moci, anebo osoba, která jedná za orgán oprávněné církve, položí snoubencům jako oddávající otázku, zda spolu chtějí vstoupit do manželství; kladnou odpovědí obou snoubenců vznikne manželství. Manželství vznikne i jinak, je-li zřejmé, že snoubenci prohlašují svou sňatečnou vůli (§ 659 OZ).**

I pokud však manželství vzniklo a vyvolalo tak veškeré právní následky s tím spojené, je možné, aby jej soud na návrh každého, kdo na tom má právní zájem, prohlásil za neplatné, pokud uzavření bránila některá ze zákonných překážek (§ 680 OZ). Nabytím právní moci rozsudku, kterým takto soud rozhodl, se ve statusových otázkách hledí na manželství, jako kdyby nikdy neexistovalo (§ 681 věta druhá OZ) a v aspektech majetkových a rodičovských je dále postupováno jako v případě rozvodu dle ustanovení § 686 občanského zákoníku.

Důvody prohlášení manželství za neplatné na návrh osoby, která na tom má právní zájem, jsou spojeny zejména s porušením zákonných překážek dle ustanovení § 672 až 676 občanského zákoníku. První z překážek je nedosažení minimálního sňatečního věku 18 let, popř. ve výjimečných případech a za splnění zákonných podmínek věku 16 let. Druhým důvodem je nedostatečná svéprávnost jednoho ze snoubenců v důsledku nedostatečného věku (pokud mu soud nepřiznal plnou svéprávnost) či omezením svéprávnosti ve sňateční způsobilosti rozhodnutím soudu. Dále může být také důvodem existence příbuzenství (§ 675, 685 písm. b) OZ), trvání poručenství, svěření a pěstounství (§ 676).

Soud dále prohlásí manželství za neplatné na návrh manžela, jehož projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn pod nátlakem spočívajícím v užití násilí nebo vyhrožováním násilím nebo jehož projev vůle o vstupu do manželství byl učiněn jen v důsledku omylu o totožnosti snoubence nebo o povaze sňatečního právního jednání (§ 684 věta první OZ). **I bez návrhu dále soud prohlásí manželství za neplatné,** a to i v případě, že již zaniklo, pokud bylo uzavřeno osobou, která již dříve uzavřela manželství, nebo která již dříve vstoupila do registrovaného partnerství nebo jiného obdobného svazku uzavřeného v zahraničí, pokud takové manželství, partnerství nebo jiný obdobný svazek trvá, anebo mezi předkem a potomkem, mezi sourozenci nebo mezi osobami, jejichž příbuzenství vzniklo osvojením (§ 685).

Dle výše uvedených zákonných překážek manželství ve smyslu občanského zákoníku,

majících za následek jeho neplatnost, je patrné, že pochybení, které se událo při našem praktickém příkladu sňatečního obřadu, nespadá pod žádnou z nich. K úvaze tedy přichází posoudit, zda se nejedná o manželství zdánlivé, tedy takové, které se jako manželství pouze jeví.

Zdánlivé manželství

Ve srovnání s úpravou neplatnosti manželství je institutu zdánlivého manželství (neexistence manželství) věnován v občanském zákoníku významně menší prostor. Základ úpravy zdánlivého manželství se nachází v ustanoveních § 677 až § 679 občanského zákoníku. Dle ustanovení § 677 odst. 1 občanského zákoníku platí: „*Manželství nevznikne, pokud alespoň u jedné z osob, které hodlaly uzavřít manželství, nebyly v projevu vůle o vstupu do manželství nebo ve sňatečném obřadu nebo v souvislosti s ním splněny takové **náležitosti, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat.***“.

Tímto pro snoubence nepříznivým následkem porušení zákona při uzavírání manželství (vady projevu vůle nebo sňatečního obřadu nebo v souvislosti s ním) občanský zákoník sankcionuje taková velmi závažná porušení zákona, která jsou způsobilá narušit veřejný pořádek či dobré mravy. Jinými slovy řečeno, jsou to takové náležitosti, bez jejichž naplnění by došlo k narušení veřejného pořádku, neboť právě k zachování veřejného pořádku jsou tyto náležitosti právem výslovně stanoveny.^[2] Důsledky porušení zákona jsou zásadní, a to ex tunc. **Z povahy věci vyplývá, že pokud manželství nevznikne, nevyvolává žádné statusové a s ním spojené následky. Mezi snoubenci tak nevznikají vzájemná práva a povinnosti typické pro manžele jak v rovině osobní, tak majetkové.**^[3]

Náležitostmi, na jejichž splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně trvat jsou ve smyslu ustanovení § 677 odst. 1 občanského zákoníku náležitosti v projevu vůle o vstupu do manželství, náležitosti související se sňatečním obřadem, či náležitosti přímo sňatečního obřadu.

Náležitost projevu vůle o vstupu do manželství ve smyslu daného ustanovení míří převážně na případy, kdy zcela absentuje souhlas, byť projevový jakýmkoliv způsobem, nebo souhlas sic projevový, avšak osobou trpící duševní poruchou, která snoubenci vůbec neumožnila vytvořit projev sňatečné vůle. Projev učiněný na řešeném sňatečním obřadu nebyl stížen žádnou z vad uvedených v tomto odstavci, pročež přistoupíme k dalším možným vadám ve smyslu § 677 odst. 1 občanského zákoníku.

Nesplnění náležitostí souvisejících se sňatečním obřadem, na kterých je nutno bezvýhradně trvat, přichází v úvahu zejména v situaci, kdy při uzavírání manželství zmocněncem nebyly splněny požadavky dle ustanovení § 669 občanského zákoníku. Tedy plná moc nebyla písemná a podpis na ní nebyl úředně ověřen, plná moc neobsahovala údaje požadované občanským zákoníkem, byla odvolána dříve, než došlo k učinění sňatečního projevu vůle. **S ohledem na to, že snoubenci při sňatečním obřadu zastoupeni nebyli, zbývá ke zvážení pouze třetí důvod, kterým je splnění či nesplnění náležitostí sňatečního obřadu.**

Za zákonné náležitosti, na kterých je třeba bezvýhradně trvat a v důsledku nenaplnění kterých by manželství nevzniklo, je možné považovat v souladu s důvodovou zprávou právě „**flagrantní porušení zákonných ustanovení o formálních náležitostech sňatku**“. Dle odborné literatury se může jednat o tzv. **nekompetentní orgán veřejné moci** či o neoprávněnou církev.^[4]

Jediné pochyby tedy zůstávají u zákonných náležitostí sňatečního obřadu, které však musejí dosahovat takové intenzity, že na jejich splnění je k tomu, aby manželství vzniklo, nutno bezvýhradně

trvat. Je možné, aby pochybení při vyhotovení a následném podepisování protokolu o uzavření manželství v námi řešeném příkladu dosáhlo takové intenzity, aby bylo manželství skutečně stíženo zdánlivostí?

V dané věci se tudíž dostáváme na třetí plochu mezi soukromoprávní a veřejnoprávní úpravu manželství, resp. způsobu jeho vzniku. I s přihlédnutím k zásadě plynoucí z ustanovení § 1 odst. 1 věta druhá občanského zákoníku, dle které je uplatňování soukromého práva nezávislé na uplatňování práva veřejného, je však vhodné již v rámci této části učinit dílčí shrnutí soukromoprávní úpravy, která by mohla napovědět, zda v řešeném příkladu manželství skutečně vzniklo či nevzniklo.

Občanský zákoník „sankcionuje“ zdánlivostí manželství pouze taková velmi závažná porušení zákona, která jsou způsobilá narušit veřejný pořádek či dobré mravy. Současně platí, že v pochybnostech je nutné přiklonit se k závěru o vzniku, existenci a platnosti manželství a okruh případů zdánlivého, resp. neplatného manželství nerozšiřovat bez legitimního důvodu. Ostatně právo na rodinný život požívá zvýšené ochrany (čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod).

Jak bylo řečeno již úvodem, manželství vzniká svobodným a úplným souhlasným projevem vůle muže a ženy, kteří hodlají vstoupit do manželství, že spolu vstupují do manželství, a to na sňatečním obřadu, který je veřejný, slavnostní a činěn v přítomnosti dvou svědků. **Žádná z takto stanovených podmínek pro platný vznik manželství nebyla v našem příkladu porušena. Zákonné překážky ve smyslu občanského zákoníku dány také nebyly.**

S ohledem na výše uvedené a intenzitu pochybení ve zkoumaném příkladu, které bylo spíše administrativního rázu, by vše napovídalo tomu, že dle právní úpravy občanského zákoníku manželství platně vzniklo a vyvolalo veškeré statusové a s ním spojené následky. Pojdme se však zaměřit i na veřejnoprávní aspekty dané věci.

Veřejnoprávní aspekty

V otázce (ne)kompetentnosti orgánu veřejné moci se ve zkoumaném případě musíme nejdříve přesunout zpět k ustanovením občanského zákoníku, které uvozují vznik manželství, a to formou sňatku a určením orgánu veřejné moci.

Dle ustanovení § 657 odst. 1 občanského zákoníku platí: *„Projeví-li snoubenci vůli, že spolu vstupují do manželství, **osobně před orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad v přítomnosti matrikáře, jedná se o občanský sňatek.**“* a současně je dle ustanovení § 658 občanského zákoníku dáno, že: *„Jedná-li se o občanský sňatek, **jiný právní předpis stanoví, kdo je orgánem veřejné moci provádějícím sňatečný obřad.**“* Jiným právním předpisem je v daném případě zákon č. [301/2000](#) Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen *„matriční zákon“*).

Ustanovení § 11 matričního zákona stanoví, že k zápisu o uzavření manželství je příslušný matriční úřad, v jehož správním obvodu došlo k uzavření manželství. Správní obvody jsou stanoveny v příloze č. 1 vyhlášky č. [207/2001](#) Sb., vyhláška Ministerstva vnitra, kterou se provádí zákon č. [301/2000](#) Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Dle zadání je Dolní Lhota ve správním obvodu Matričního úřadu Horní Lhoty, který je tak i příslušný k zápisu o uzavření manželství dle matričního zákona. Současně platí, že matriční úřad může povolit na základě žádosti snoubenců uzavření manželství **na kterémkoli vhodném místě ve svém správním obvodu** nebo mimo dobu stanovenou radou obce.

Snoubenci dle ustanovení § 11a matričního zákona projeví vůli, že spolu vstupují do manželství dle

písm. a) a b) před:

*„a) **starostou**, místostarostou nebo pověřeným členem zastupitelstva obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, **které jsou matričním úřadem, a to pouze ve správním obvodu tohoto matričního úřadu,***

*b) **starostou** nebo místostarostou obce, městské části hlavního města Prahy, městského obvodu nebo městské části územně členěného statutárního města, **které nejsou matričním úřadem, je-li jeden ze snoubenců přihlášen k trvalému pobytu v jeho správním obvodu, a to pouze ve správním obvodu této obce, městské části hlavního města Prahy, městských obvodů nebo městských částí územně členěných statutárních měst,**“.*

Prohlášení snoubenců, že spolu vstupují do manželství, za splnění jedné z výše uvedených alternativ musí být dle požadavku ustanovení § 11a odst. 2 matričního zákona taktéž učiněno v přítomnosti matrikáře matričního úřadu, v jehož správním obvodu se manželství uzavírá.

Ze zadání našeho příkladu plyne, že ani jeden ze snoubenců nebyl v době sňatečního obřadu přihlášen k trvalému pobytu v obci Dolní Lhota, protože je možné uplatnit toliko ustanovení § 11a písm. a) matričního zákona. Dle požadavků matričního zákona tedy bylo nutné, aby projev vůle snoubenců, že spolu vstupují do manželství byl učiněn před starostou Horní Lhoty, neboť Dolní Lhota je ve správním obvodu Matričního úřadu Horní Lhota. Současně dle ustanovení § 11a odst. 2 matričního zákona musel být sňatečnímu obřadu přítomen matrikář Matričního úřadu Horní Lhota.

S ohledem na skutečnost, že veškeré výše uvedené požadavky dle ustanovení § 11 a § 11a matričního zákona (sňateční obřad ve správním obvodu Matričního úřadu Horní Lhota, přítomnost starosty Horní Lhoty a matrikáře Matričního úřadu Horní Lhota) byly fakticky naplněny, dospějeme k závěru, že na platnost našeho zkoumaného manželství nemůže mít žádný vliv administrativní pochybení při vyhotovení a následném podepisování protokolu o uzavření manželství. Jedná se tudíž o manželství platné.

Závěr

Při spojení soukromoprávní úpravy probírané v části nazvané „zdanlivé manželství“ a veřejnoprávní úpravy v části nazvané „veřejnoprávní aspekty“ tudíž dospějeme k závěru, že zkoumané manželství platně vzniklo a vyvolalo veškeré statusové a s ním spojené následky. V dané věci bylo zcela podstatné, že požadavky matričního zákona byly fakticky naplněny, protože dané nemohlo mít vliv na platnost manželství. Věřím však, že mohou nastat i závažnější pochybení ze strany matričního úřadu, které již k takto shovívavým závěrům nepovedou.

Dlužno ještě doplnit závěr k osobním a dalším dokladům, které si manželé na základě oddacího listu vyřizovali. Do knihy manželství se dle taxativního výčtu v ustanovení § 20 odst. 1 matričního zákona oddávající neuvádí, protože zápis do knihy manželství učiněný, sic na základě protokolu o uzavření manželství s chybným údajem o oddávajícím, není v této podobě chybný. Taktéž v následně vyhotoveném oddacím listu není dle ustanovení § 30 matričního zákona oddávající uveden. Kniha manželství ani oddací list tedy neobsahují žádný chybný údaj, který by žádal opravu. Osobní doklady a další případné dokumenty, které si manželé na základě oddacího listu vyřizovali, tudíž nebyly zhotoveny na základě chybného podkladu.

Mgr. Petr Malíšek,
advokátní koncipient

[KVB advokátní kancelář s.r.o.](#)

Teplého 2786
530 02 Pardubice

Tel.: +420 226 259 401
e-mail: pravnik@akkvb.cz

[1] [Nález Ústavního soudu ze dne 23. 8. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 16/15](#)

[2] [Občanský zákoník: komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře \(Wolters Kluwer ČR\). ISBN 978-80- 7478-457-6.](#)

[3] [Králičková, Z., Hrušáková, M., Westphalová, L. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo \(§ 655–975\). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, 1250 s](#)

[4] [Tamtéž](#)

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)

- [AI omnibus](#)